

ÉXITOS E FRACASOS DO PLANEAMENTO*

Xesús Bernardo PENA TRAPERO
Universidade de Alcalá de Henares

“Nos países onde non se deu organizado un mecanismo de planeamento explícito deberá existir un mecanismo implícito tan eficaz ou máis có outro”. Faise unha recapitulación sobre a filosofía do planeamento e do seu sistema de conceptos, especialmente para o planeamento indicativo —conxunto de mensaxes lanzados ó sector privado e obrigando ó sector público— que foi cobrando presenza na xestión económica baixo a forza de catro tendencias (a adopción gradual dunha visión global da economía / necesidade dun papel activo do goberno na xestión da economía nacional / preocupación polos obxectivos a longo prazo / participación democrática na determinación da finalidade da vida económica), desempeñando o Plan un papel intencionado na dirección da economía. Os desenvolvementos técnicos —e a emerxencia da tecnocracia, o burócrata industrial exercendo o poder decisivo da organización— conduce en tódalas circunstancias, na tese de Galbraith a “un sistema que calquera que sexa a súa formulación e regulación ideolóxica, é en parte substancial unha economía planeada”, cun sistema industrial caracterizado crecentemente polas decisións dun gran actor: o conxunto das grandes empresas, determinante da regulación e finalidade da vida económica. Avalíanse as avantaxes —tratamento globalizador do sistema; subordinación da vida económica ás esixencias da sociedade; establecemento preciso de obxectivos e prioridades; coherencia e coordinación de medios e de actores; corrección de deficiencias e inxustizas; redución da incerteza e aumento da eficacia económica; estímulo do pulo social e mobilizador para o logro tanto máis canto máis democrática; impulsión de estudos e coñecementos, especialmente dos estatísticos— e os inconvenientes —introduce rixideces; crea un aparato burocrático e acaso funcións inaxetadas ás finalidades; risco de formación dun aparato de poder impertinente; perigo de maridaxe poder económico / poder político; intervencionismo crecente do Estado-. Por fin, refléctese no último embate do laissez-faire contra o planeamento.

1. Introducción

O repentino colapso do comunismo na Europa do Leste causou unha enorme sorpresa na maioría dos intelectuais e no pobo. En xeral, a caída dos imperios chegaba despois dunha lenta e longa agonía, nembargantes, como afirmaba Vaclav Havel, Presidente de Checoslovaquia, “o comunismo caeu en 10 anos en Polonia, en 10 meses en Hungría, en 10 semanas na República Democrática Alemana e en 10 días en Checoslovaquia”.

No caso da Unión Soviética, patria orixinal do proletariado, afirma Francis Fukuyama, “non foi cuestión da morte de institucións concretas, senón da morte dun amplo fenómeno (o notable ascenso acadado ó longo dos pasados dous séculos ó re-

* Conferencia dictada no curso de verán *Planeamento e promoción económica en Galicia*, EUEE - Universidade de Vigo, 6 ó 9 de Xullo de 1992.

dor da viabilidade e desexabilidade do liberalismo económico e político. Este consenso sobre a democracia liberal como forma final de Goberno é o que eu chamei “a fin da historia”)... máis adiante prosegue Fukuyama: “A fin da historia significa, entón, non a fin dos sucesos mundiais, como a fin da evolución do pensamento dos primeiros principios” (que inclúen aqueles que gobernan a organización política e social”).

A caída do comunismo significa, de feito, o derrubamento do sistema de planeamento centralizado e o triunfo da economía de mercado como sistema regulador dos mecanismos económicos que gobernan a asignación de recursos e os instrumentos da acción económica dos entes responsables da mesma.

Nestas circunstancias, parece oportuno que reflexionemos sobre a frase que serve de título a esta conferencia: “Éxitos e fracasos do planeamento”. Convén, non embargantes, facer algunhas precisións terminolóxicas sobre o concepto de planeamento.

2. ¿En qué consiste o planeamento?

Defini-lo planeamento é unha esixencia previa porque debaixo do termo existe un sistema de conceptos que son implicados polo sentido que lle deamos ó mesmo.

Para algúns non existe outro tipo de planeamento que o planeamento socialista ata o punto de que é precisamente este termo o que divide ós grandes sistemas económicos, opoñendo a economía de mercado á economía planeada. Nesta posición intransixente sitúase Charles Bettelheim que nunha conferencia pronunciada na Universidade de Alxer o 17 de maio de 1963, dicía: “En realidade, as economías dos países capitalistas non poden ser economías planeadas pois elas son sempre economías de mercado nas que as decisións últimas son tomadas polos propietarios dos medios de produción”... “En tales economías —prosegue— “o plan” superponse a mecanismos e a leis económicas extrañas ó planeamento. O “Plan” non pode, polo tanto, ter un papel determinante aínda cando dea modificado lixeiramente certas evolucións”.

Dende o noso punto de vista, se ben é certo que nas economías socialistas o planeamento era a única forma posible de dirixi-lo sistema económico, tamén o é que nas economías de mercado se desenvolveron dende os anos cincuenta técnicas de elaboración de programas económicos que se denominaron plans, coa finalidade de modificar certas evolucións non desexadas. Denominar ós resultados destas técnicas plans ou programas é unha cuestión semántica que non ten que preocuparnos de momento.

Referíndonos ó planeamento socialista seguindo a Bettelheim diremos que “é unha actividade colectiva por medio da que os traballadores dun país socialista determinan, por unha banda, de xeito coordinado, tendo en conta as leis económicas obxectivas así como as propiedades do desenvolvemento social, os obxectivos a

acadar no ámbito da produción e do consumo e asegurar, por outra banda, a realización destes obxectivos nas condicións consideradas como mellores”.

Fronte a esta definición, o planeamento económico en países de economía de mercado é definido nun documento da ONU, *Economic planning in Europe*, como “un proceso no que, como mínimo, se intenta:

- a) Establece-los obxectivos principais da política económica e indica-las súas prioridades relativas.
- b) Trasladar estes obxectivos a un complexo de fins cuantificados, explícitos e coherentes para o desenvolvemento económico nun período establecido e por medio de:
 - i) Avaliación dos recursos productivos dispoñibles, análise das interdependencias relevantes das variables económicas e exame dos efectos de políticas económicas alternativas aceptables.
 - ii) Análise e proxeccións en termos cuantitativos de taxas e formas de desenvolvemento actual da economía e do futuro posible.
- c) Seleccionar e aplicar, na medida do necesario, á luz dos resultados do punto b) e da estrutura social e económica do país, medidas designadas para acadar os fins do plan e os obxectivos da política económica”.

A definición que acabamos de transcribir é o suficientemente prolixa para que sobren os comentarios. Hai nembargantes que aclara-la distinción que se fai nela de “Fins do Plan” (targets) e “obxectivos da política económica” (objectives). Estes últimos refírense ás grandes metas a alcanzar tales como o crecemento rápido, o pleno emprego, desenvolvemento agrícola e industrial, etc... mentres que por “Fins do plan” enténdese a especificación e cuantificación de tales metas, tal como a fixación da taxa de medranza da produción global, taxa de paro, etc...

Ó longo desta conferencia ímonos limitar á análise deste tipo de planeamento que algúns denominaron “planeamento indicativo” facendo alusión a que era un conxunto de mensaxes lanzados ó sector privado sobre os obxectivos que as autoridades económicas tentaban obter no período de vixencia do plan, mentres que tiña un carácter obrigatorio para o sector público.

3. O planeamento nos países de economía de mercado

O planeamento entendido no senso antes indicado foi unha das técnicas de política económica máis utilizada nos países da Europa occidental a partir dos anos cincuenta, tendo o seu punto álxido nas décadas dos sesenta e setenta.

Inicialmente, o planeamento foi, para algúns países, unha actividade imposta para a reconstrución da posguerra, tales como Francia, Noruega ou os Países Baixos.

As técnicas de planeamento indicativo fóronse xeneralizando debido en gran medida, como sinala o citado documento da ONU, á converxencia de catro tendencias nas ideas económicas.

En primeiro lugar debido á adopción gradual dunha visión global da economía. Os progresos da teoría macroeconómica, as técnicas da análise conxunta do sistema económico facilitado pola Contabilidade Nacional e as taboas de Entradas e Saídas, as aportacións da chamada revolución Keynesiana foron outros tantos estímulos para a consideración da economía como un todo interrelacionado, e non coma un conxunto fragmentado de axentes e operacións que actúan de xeito illado.

En segundo lugar, prodúcese un recoñecemento da necesidade dun papel máis activo do goberno na xestión da economía nacional. Admitírase cada vez con máis forza que o simple mecanismo dos prezos era inadecuado para asegurar ó mesmo tempo o alto nivel de actividade e proporcionar unha base apropiada para as decisións de investimento a longo prazo. A consecuencia foi un incremento da importancia do “sector público” conquistado, en gran medida, polas nacionalizacións que seguiron á posguerra, e do papel que o goberno debía xogar para coordenalos sector público co resto dos axentes económicos.

A terceira tendencia referiríase ás crecentes preocupacións nos obxectivos a longo prazo. Os clásicos obxectivos do equilibrio da balanza dos pagamentos, pleno emprego e estabilidade monetaria non poden ser acadados sen a extensión do horizonte temporal que permita a compatibilidade dos obxectivos a curto coa súa evolución a longo prazo. Dende este punto de vista, o simple mecanismo do mercado non era suficiente para asegurala dita compatibilidade.

Finalmente, existía unha tendencia observable en numerosos países cara unha participación popular máis ampla na formulación das políticas económicas de medio e longo prazo. Esta teoría tiña dous aspectos: Un consistía na mobilización e participación democrática da poboación que logre o entusiasmo necesario para a consecución dos fins propostos. O outro aspecto referíase á participación dos axentes económicos e organizacións colectivas nos procesos de decisión, particularmente necesarios en aqueles países de economía de mercado nos que a intervención do goberno era máis limitada.

A acción conxunta das catro tendencias sinaladas trouxo como consecuencia a aparición do planeamento económico, co seu apartado tecnocrático, na maioría dos países da Europa occidental. A organización institucional do mecanismo de planeamento, as súas formas de actuar, as súas relacións co entramado social no que se desenvolvía eran diferentes nos distintos países. Nembargantes, en todos, o planeamento supuña unha crecente intervención do Estado sobre os individuos. Do papel auxiliar no libre xogo económico que se lle asignaba nas teorías ortodoxas, a fin de aseguralas necesidades básicas da sociedade —educación, defensa, xustiza, sanidade, etc— que non se obtían do libre xogo da oferta e a demanda, pasou a desempeñar un papel intencionado na dirección da economía e no desenvolvemento da mesma.

4. O planeamento e o Estado do Ben-estar

O papel intervencionista do Estado, exténdese, ademais, a outros aspectos da sociedade para o logro do que se chamou Estado do Ben-estar.

Evidentemente, o Estado é consciente de que a economía é un medio máis, por importante que sexa, para o logro dos obxectivos da sociedade, e o planeamento económico é un instrumento imprescindible nesa procura do Estado de Ben-estar.

A enorme complexidade dos sistemas económicos e sociais das sociedades desenvolvidas esixen algún mecanismo de coherencia que permita o camiño cara o progreso. Nos países socialistas ese instrumento de coherencia é o planeamento, nos países non socialistas, ese papel é o que xoga o mercado. O mercado é, nembargantes, insuficiente se se lle deixa actuar libremente para o logro dunha sociedade mínimamente xusta e equitativa e nin tan sequera para o mantemento dunha actividade sostida ó longo do tempo. Dende o comenzo do capitalismo ata a 2ª Guerra Mundial a evolución da economía mundial desenvólvese en ciclos de prosperidade e depresión de duración irregular pero cada vez máis frecuentes. A intervención do Estado para corrixi-las insuficiencias do mecanismo do mercado era, pois, unha necesidade, aínda contemplada dende o simple punto de vista económico. O planeamento indicativo dos países de economía de mercado respondía a esa necesidade.

Os países occidentais que non aceptaron explicitamente o planeamento indicativo, tales como Alemania e Estados Unidos, de feito víronse sometidos a un tipo de planeamento implícito inherente á propia natureza do “novo estado industrial” que se desenvolvera neles.

5. John Kenneth Galbraith e o novo estado industrial

J.K. Galbraith presentou en 1967 o seu libro co título que encabeza este apartado: O novo estado industrial. As teses centrais do libro resultaron demoledoras ó ataca-los principios fundamentais da economía de mercado e da súa forma máis perfecta: a libre competencia.

“Tamén desexo mostrar —afirma no capítulo primeiro— como neste amplo contexto do cambio, as forzas que suscitan o esforzo humano cambiaron tamén. Este cambio pon en tea de xuízo o suposto máis maxestuoso da economía, a saber, a idea de que o home esta suxeito, nas súas actividades económicas, á autoridade do mercado. En vez disto temos hoxe un sistema que, calquera que sexa a súa formulación e regulación ideolóxica, é en parte substancial unha economía planificada”.

Para chegar a esta conclusión Galbraith parte de estudia-lo funcionamento das sociedades modernas industrializadas. Nestas sociedades o desenvolvemento tecnolóxico esixe a división e subdivisión de tarefas, ás que debe aplicarse un coñecemento moi especializado para logo combina-los elementos rematados de cada tarefa no produto final. As consecuencias inmediatas deste proceso son:

1º Aumenta-lo tempo que transcorre entre o comenzo e a realización completa de cada tarefa.

2º Hai un aumento de capital comprometido na produción, esixindo programalo aforro para a súa utilización nestes grandes investimentos.

3º Co incremento da tecnoloxía, o gasto de tempo e de diñeiro tende a facerse cada vez máis inflexible na realización dunha determinada tarefa.

4º A tecnoloxía require unha forza de traballo especializado.

5º A contrapartida inevitable da especialización é a organización.

6º O tempo e o capital que hai que arriscar, a inflexibilidade dese risco, as necesidades da gran organización e os problemas de rendemento no mercado nas condicións da tecnoloxía moderna impoñen a necesidade de planear.

Esta é a concatenación lóxica que leva a Galbraith a establece-la planeamento como unha esixencia nos sistemas de economía de mercado. “O inimigo do mercado —afirma— non é a ideoloxía senón o enxeñeiro”.

Neste novo estado industrial o papel protagonista recae no que el denomina *tecnoestructura*, que é o conxunto das persoas responsables da organización, xunto con todo compoñente que realiza, nas grandes sociedades e corporacións industriais.

A tecnoestructura é a que detenta o poder efectivo nas empresas, non os propietarios capitalistas. “Na moderna sociedade industrial —di— exerce o poder decisivo a organización, non o capital; o burócrata industrial, non o capitalista. Así é nos sistemas planeados de Occidente. E é así tamén nas sociedades socialistas”.

A tecnoestructura actúa por motivacións diferentes ó empresario da teoría clásica da firma, non busca como obxecto preferente o máximo beneficio, senón a supervivencia, o mantemento da situación privilexiada dos seus compoñentes, o control e influencia do poder.

O sistema industrial planeado, formado polo conxunto das grandes empresas é determinante na regulación dos prezos, na manipulación da demanda, na creación de emprego e na política de Estado, este papel é de gran importancia no sistema para desenvolve-los coñecementos tecnolóxicos que vai precisar, mediante a política educativa; para organizar e canaliza-lo aforro que se xera cara a esas grandes empresas; para regula-la renda total dispoñible para comprar bens e servicios en toda a economía, a fin de que se teña o poder adquisitivo suficiente para a compra de todo o que se produce.

Desta visión dedúcese que neste novo estado industrial, o Estado ponse ó servicio das tecnoestructuras dominantes: o poder político e o poder económico van xuntos.

“A necesidade de aplica-la intelixencia organizada é menor cando se resolveron plenamente os métodos para realizar unha determinada tarefa que cando eses métodos son incertos”, di o profesor de Harvard. E prosegue:

“Esa incerteza acarretará tamén maior custo e maior emprego de tempo; o au-

mento pode ser moi considerable... Esta tarefa coloca definitivamente toda a economía actual baixo o título de *Investigación e Desenvolvemento*.”

A resposta lóxica a toda a problemática que crea a incerteza, consiste para Galbraith en facer que o Estado absorba os riscos maiores. “O Estado, afirma, pode subministrar ou garantir un mercado para o produto. E pode garanti-los custos de desenvolvemento dun proxecto, de tal xeito que se rebanan o previsto, a empresa particular non teña que soportalos. Ou pode paga-la investigación e subministra-lo necesario coñecemento técnico. O senso e a fonte de todo isto —prosegue— é bastante evidente. A tecnoloxía leva en tódalas circunstancias, ó planeamento, e nas súas manifestacións máis altas pode coloca-los problemas de planeamento, e os custos asociados a estes fóra do alcance dos recursos das empresas industriais”.

Dende este punto de vista, as teses de Galbraith no papel asignado ó Estado resumírase naquela frase que tivo un certo éxito no seu momento “Privatiza-las ganancias e socializa-las perdas”.

Pode que a visión de Galbraith que resumimos fora un tanto esaxerada nalgúns aspectos e suscitou críticas célebres como a de Robert M. SOLOW (“The New Industrial State or Son of Affluence”, *The Public Interest*, nº 9, outono de 1967); ou as de James E. MEADE (“is The New Industrial Estate, inevitable?”, *Economic Journal*, vol 18, nº 3 Xuño 1968). Nembargantes, as análises contidas no libro e a esixencia de planeamento que deles se derivaba, eran plenamente válidos e puñan de relevo como naqueles países nos que non se organizara un mecanismo de planeamento explícito, si existía un mecanismo implícito tan eficaz ou máis có outro.

6. *As vantaxes e inconvenientes do planeamento*

Unha vez exposto nos apartados precedentes os conceptos do planeamento socialista e indicativo, e examinado o xeito no que este último se foi implantando explícita ou implícitamente na maioría dos países Occidentais, estamos xa en disposición de ver cales son as vantaxes e inconvenientes do mesmo.

Ímonos referir, como xa fixemos ata agora ó planeamento indicativo, xa que a referencia ó planeamento socialista obrigábanos a unha análise do mesmo e do sistema político-social do que se deriva, análise que excede á extensión e alcance desta conferencia.

As vantaxes do planeamento indicativo pódense resumir nos seguintes puntos, que non precisan aclaración complementaria xa que se deducen do exposto nos apartados anteriores:

1º A visión globalizadora do sistema e mecanismos económicos que fai que se considere á economía como un todo, de forma que cada parte (axentes e territorio) anque xoguen un papel específico está relacionada nas outras partes e inserta nun conxunto global.

2º Esta visión globalizadora, exténdese, ademais, ós aspectos sociais e políticos de xeito que o económico non se considera de forma separada dos obxectivos que unha determinada sociedade se fixara. Cousa diferente é a forma (democrática ou autoritaria) con que eses obxectivos comúns se designan.

3º O planeamento esixe a especificación e cuantificación dos obxectivos e metas a lograr e a prioridade dos mesmos, nun período determinado.

4º O planeamento estudia e intenta logra-la coherencia entre os obxectivos e os medios que se pretenden utilizar para conseguir cumprir eses obxectivos, na orde e prazos asignados. Esta coherencia esixe, ademais, unha coordinación eficaz entre tódolos medios e instrumentos que se pretenden poñer en execución e entre o enlace temporal de fins e medios a curto, medio e longo prazo.

5º O planeamento preséntase como un instrumento axeitado para corrixi-las deficiencias do sistema de economía de mercado, en especial para lograr unha redistribución das rendas e riqueza máis xusta e equitativa.

6º O planeamento aumenta a eficacia económica ó reducir parte das incertezas nas que deben actuar os axentes económicos.

7º O planeamento é un instrumento que permite ilusionar á sociedade mobilizándoa para o logro dos obxectivos. Esta vantaxe obtense a penas se existira unha participación efectiva dos axentes e institucións sociais na fixación dos obxectivos e na administración dos medios.

8º O planeamento facilita o desenvolvemento dos estudos económicos tendentes a un mellor coñecemento da realidade económico-social sobre a que se quere actuar. En especial, impulsa de xeito importante o sistema estatístico, elemento imprescindible na técnica de planeamento.

Fronte a estas vantaxes, o planeamento indicativo ten certos inconvenientes que poden chegar a facelo danoso para a sociedade, en determinados casos, e sempre serán un perigo potencial que convén ter en conta. Estas desvantaxes podémolas concretar nos seguintes puntos:

1º Introduce rixidez no sistema sobre o que actúa, que poden chegar a paralizar ou reduci-lo ritmo de medrío potencial.

2º Crea un aparato burocrático de importancia e as súas funcións non sempre son adecuadas ás finalidades pretendidas.

3º O aparato burocrático creado para a elaboración dos plans e o control dos mesmos, pode apropiarse de forma efectiva dun poder que non lle corresponde. A este respecto convén lembra-lo concepto de “tecnoestructura” creado por Galbraith que ten unha analogía cos órganos de planeamento evidente.

4º A existencia do aparato burocrático facilita o maridaxe entre o poder económico e o poder político, Este perigo non ten necesariamente que materializarse pero é, en todo caso, un perigo.

5º O planeamento conleva un intervencionismo crecente do Estado fronte ós individuos.

En resume, podemos dicir que o planeamento está enfrontado cos principios liberais do “laissez-faire”, introducindo rixideces que poden traba-la marcha da economía.

Intervencionismo e rixidez, son, pois, as dúas palabras claves para entende-la crise do planeamento indicativo, e que, digámolo de pasada, xustifican en gran medida o derrube da economía de planeamento socialista.

7. A crise do planeamento indicativo e a crise do Estado do Ben-estar

Ó longo destas páxinas fixen frecuentes referencias ó Estado do Ben-estar ligando o planeamento indicativo a ese concepto que alguén denominou Estado paternalista ou Estado nodriza. A relación entre ambos conceptos radica en que o planeamento indicativo se afinca en principios filóficos similares ós do Estado de Ben-estar e foi un instrumento utilizado a miúdo para poñer en práctica tales principios. En todo caso, na medida en que o Estado de ben-estar se opón ó liberalismo e, polo tanto, ó libre arbitrio do mercado, o planeamento indicativo atópase unido a aquel.

Non é polo tanto extraño que a crise do planeamento indicativo coincida coa crise do Estado de Ben-estar, e que o período de maior aplicación das técnicas de planeamento coincida cos anos 1950 e 1960 nos que o enfoque do Estado do Ben-estar se convertiu na ortodoxia académica, sendo os seus defensores principais R.M. Titmus, T.N. Marshall, W.A. Robson e P. Townsend.

O Estado de Ben-estar preséntase como a terceira vía entre o capitalismo puro e duro, e socialismo estatificador, entre a “liberdade” sen xustiza e a xustiza sen “liberdade”.

A combinación do Estado de Ben-estar de Beveridge e as políticas Keynesianas para o pleno emprego implicaban un intervencionismo estatal que no plano económico debería regula-la demanda efectiva. Esta regulación non precisaba, nembargantes, a socialización dos medios de produción, senón que se podía lograr mediante a aplicación da política presupostaria, a política fiscal e instrumentos similares. Deste xeito, como di CROSLAND (*The Future of Socialisme*, 1956) a man Keynesiana veu reemprazar á man invisible reconciliando prudentemente o criterio privado e o ben público.

Mentres os resultados económicos acompañaron ás políticas intervencionistas e de planeamento éstas puideronse aplicar sen fortes oposicións ós principios nos que se sustentaban. Nembargantes, a aparición da crise xeral que se presentou nos países occidentais na metade dos anos setenta puxeron en dúbida a eficacia e ata a xustiza de tales principios.

Como afirma David HARRIS: (*A xustificación do Estado de Ben-estar* p.60): “Hoxe en día, o consenso social democrático parece que fora un simple interregno.

As reducións da taxa de medranza económica en todo Occidente deron vida ó cadáver do “laissez-faire”. Botáronse as culpas dos escasos rendementos económicos ó estado de ben-estar co seu rápido incremento do tamaño do sector público e a súa regulamentación excesiva, e á destrución da ética do traballo. O Keynesianismo foi castigado como a causa fundamental da estanflación ante a que só o monetarismo e o restablecemento dos incentivos poderían ofrecer unha resposta. Mentres hai a penas vinte e cinco anos o “fracaso do mercado” ofrecía razóns suficientes para xustificar a intervención estatal, actualmente unha literatura menciona o “fracaso do estado” como unha defensa completa da provisión a través do mercado”.

Á vista do que precede, non é de extrañar que o planeamento indicativo teña perdido vixencia. As correntes liberais que son hoxe en día as dominantes, inciden de forma directa nesa forma de formular e de executar a política económica. Isto non significa que tódolos plans desapareceran, ó contrario, os plans multiplícanse porque son necesarios. Véxase no noso país, por exemplo, o Plan Enerxético Nacional, o Plan de estradas, o Plan da Vivenda, etc. Nembargantes o “Plan” único que englobaría a todos eses e a outros moitos desapareceu. É a este respecto significativo que o conxunto de medios propostos para lograr a converxencia esixida polos acordos de Mástrique, se lle denominase “Programa de Converxencia”, termo que responde moito mellor que o de Plan ó que se pretende.

A coincidencia da crise económica na Europa Occidental e nos Estados Unidos, a chegada ó poder en Inglaterra e nos Estados Unidos de Margaret Thatcher e de Ronald Reagan coas súas políticas liberais facilitaron a crítica ó Estado de Ben-estar e, polo tanto, ás técnicas de planeamento. A chamada “nova dereita” tornouse finchada e proseguiu os seus ataques ós principios que fixeron aparecer ó Estado de Ben-estar como unha terceira vía salvadora da que falamos. As críticas extendéronse para alén dos aspectos puramente económicos tales como o aumento dos impostos, o peso crecente do gasto público, a ineficacia dun sector público cada vez máis grande, a interferencia dos sindicatos na marcha da economía, etc.

Para esa “nova dereita”, a filosofía do Estado de Ben-estar é, ademais, contraria ós dereitos dos individuos. Este punto de vista expono con toda a claridade o xa citado David Harris, ó dicir: “Un Estado de Ben-estar é necesariamente paternalista, non respeta ós individuos como axentes pensantes e decisorios, e apóiase no uso da coerción ilexítima por medio da cal se rouban os recursos a quen posúen títulos para mantelos no seu poder, evitando que as persoas cumpran os seus propios valores ó seu xeito. Con total independencia dos seus fallos prácticos, o Estado de Ben-estar é moralmente insolvente”.

Xaora, estes ataques da “nova dereita” a toda forma intervencionista do Estado, teñen a súa parte de razón, pero conducen, nas súas últimas consecuencias, a unha sociedade insolidaria, crecentemente desigual, con grandes bolsas de poboación marxinaada convivindo ó lado da riqueza, da ostentación, ata do dispendio. Marxinación e desigualdade creadoras de tensións sociais dentro de cada nación e entre as nacións, que poden levarnos cara o abismo.

Por estas razóns, aínda que sigan predominando as correntes liberais e aínda que conseguiran éxitos positivos ó lograren invertirlas relacións individuo-Estado de xeito que non sexa a sociedade a que estea ó servizo do Estado, senón o Estado ó servizo da sociedade, non conviría esquecer-las perigos que un liberalismo levado ás súas últimas consecuencias atraería: Os burocrátas foron sempre, ó longo da historia, utópicos admirables pero nefastos organizadores dunha sociedade viable.

O desenvolvemento de todas estas ideas excedería longamente o alcance desta conferencia. Será preciso, polo tanto deternos aquí. Quixera, nembargantes, terminar coas palabras do gran campeón do liberalismo, premio Nobel de Economía, Hayek:

“Un goberno que non pode facer uso da coacción, salvo no cumprimento das regras xerais, non ten poder para acadar fins concretos... non pode defini-la posición material de xente concreta... Se o goberno ten que fixar como debería atoparse unha xente concreta, debe estar en situación de determinar tamén a dirección que toman os esforzos individuais...; require que a xente estea informada do que ten que facer e a que fins servir...; as decisións en canto ó que diferentes individuos teñen que realizar non pode deducirse de regras xerais, anque tomaranse á luz de fins concretos e co coñecemento da autoridade planeadora” (*The Constitution of Liberty*).

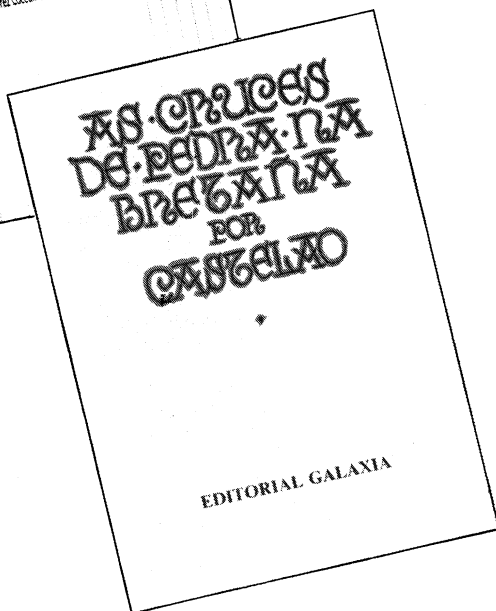
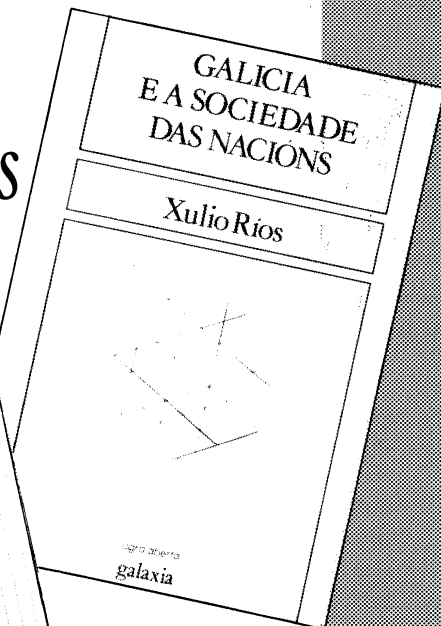
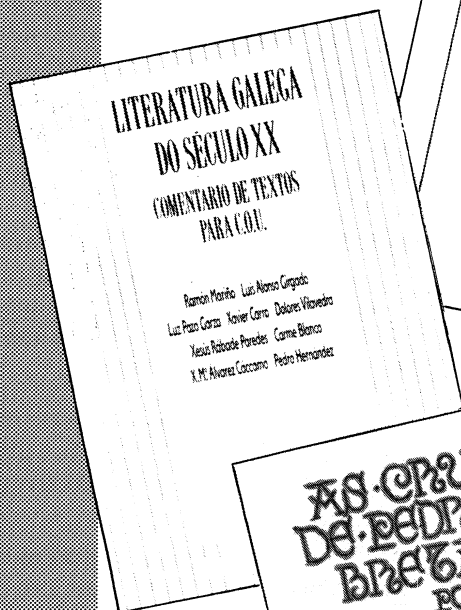
Tírase destas palabras que por moito que nos esforcemos por evita-los efectos negativos do intervencionismo, será sempre necesaria unha certa coacción e algunha forma mínima de planeamento que coordene e dirixa os esforzos colectivos cara metas comúns.

Chegamos con isto ó remate desta disertación, e só me resta agradecerlles a Vostedes a súa atención, e ós organizadores a invitación que me fixeron para lles dirixir estas palabras. Moitas grazias.

SUMMARY

“In the countries where an explicit planning mechanism was not organized, there ought to exist an implicit mechanism at least as efficient as the former”. This article sums up a philosophy of planning and its conceptual system, especially for indicative planning—a set of messages addressed to the private sector and involving the public sector—which has become more and more evident in economic management under the influence of four trends (gradual adoption of a global view of economy; need of an active governmental role in the management of the national economy; concern for long-term objectives; and democratic participation in determining the purpose of economic life); this Plan playing a deliberate role in the management of economy. Technical developments—and the emergency of technocracy, the industrial bureaucrat exerting the decisive power of the organization—lead in any case to a system which is essentially a planned economy whatever its formulation and ideological regulation may be, according to Galbraith’s thesis, with an industrial system increasingly characterized by the decisions of a great agent: all the large companies, which determine the regulation and purpose of economic life. The article evaluates the advantages, namely: global treatment of the system; reliance of economic life on the demands of society; accurate establishment of the objectives and priorities, coherence and coordination of means and agents; correction of deficiencies and injustices; reduction of uncertainty and increase of economic efficiency; stimulus of the social and mobilizing drive; and encouragement of studies and knowledge, especially of statistics. It also evaluates the disadvantages, namely: it introduces rigidity, it creates a bureaucratic system and perhaps functions unfit for the aims; the risk of forming an impertinent power system; the danger of marrying economic and political power; increasing intervention from the State. Finally, it reflects upon the latest attack of *laissez-faire* on planning.

Últimas novidades

Faga o seu pedimento a

*Editorial Galaxia
Reconquista, 1 - 36201 Vigo
Teléfono 986 43 21 00*